

*Wymóg ukończenia aplikacji ogólnej
dla kandydatów na stanowisko
asystenta sędziego jest niepotrzebny*

Szymon Murek

Wymóg ukończenia aplikacji ogólnej dla kandydatów na stanowisko asystenta sędziego jest niepotrzebny

Synteza

Wprowadzony w 2009 roku w Ustawie o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury z 23.01.2009 r. (Dz.U. 2009 nr 26, poz. 157) wymóg ukończenia aplikacji ogólnej dla kandydatów na **asystentów sędziego** nie miał dobrego uzasadnienia i jest nadmierny. Wymóg ten, co prawda, daje więcej pracy wykładowcom Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, ale nie daje sądom i społeczeństwu mierzalnych korzyści. Co gorsza, doprowadził do spadku chętnych do zajęcia tego stanowiska oraz braku asystentów w sądach. Sędziowie do sprawnego orzekania potrzebują asystentów, których ilość jest obecnie niewystarczająca, a perspektywy wzrostu ilości osób zainteresowanych tym stanowiskiem są niewielkie. Wymagając odbycia swoistej „praktyki czeladniczej” na stanowisko asystenta sędziego, Polska odstaje od innych krajów rozwiniętych, gdzie powszechne jest podjęcie pracy asystenta już podczas studiów prawniczych lub natychmiast po ich ukończeniu. **Należy znieść aplikację dla asystentów sędziego i pozwolić sędziom samodzielnie ustalać wymogi dla ich asystentów.**

Opis przypadku

Zawód asystenta sędziego jest mało popularny ze względu na wysokie wymagania połączone ze stosunkowo niskimi zarobkami – według Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie wynagrodzenia zasadniczego asystentów sędziów (Dz.U. z 2012 r. poz. 412), zarabiają oni od 2675 złotych do 3824 złotych (w praktyce pracują najczęściej za najniższą dopuszczalną stawkę – sądy mają autonomię w kształtowaniu wysokości ich zarobków, z której skrzętnie korzystają, oszczędzając na pensjach asystentów). Większość absolwentów prawa, nawet jeśli decyduje się na aplikację ogólną, woli dalej kształcić się w kierunku lepiej płatnych i bardziej prestiżowych zawodów prokuratora i sędziego. **Dopuszczenie do zawodu asystenta sędziego osób od razu po skończonych studiach prawniczych zwiększy zainteresowanie tą pożyteczną posadą, co w wydatny sposób ułatwi pracę sędziom i będzie miało bezpośredni wpływ na zmniejszenie przewlekłości postępowań w polskich sądach.**

Ocena regulacji

Asystent sędziego to pracownik sądu. Wykonuje on samodzielnie czynności administracji sądowej oraz czynności przygotowania spraw sądowych do ich rozpoznania. W znacznej mierze odciąża więc sędziów z obowiązków administracyjnych, przyspieszając i ułatwiając ich pracę.

Obecne przepisy regulujące dostęp do zawodu asystenta sędziego pochodzą z Ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury z 23 stycznia 2009 roku (Dz.U. 2009 nr 26, poz. 157). Wprowadziły one **obowiązek odbycia rocznej aplikacji ogólnej dla kandydatów na stanowisko asystenta sędziego**. Wcześniej taki wymóg nie istniał, wystarczało ukończenie studiów prawniczych. Zaostrzenie kryteriów w zdecydowanym stopniu wpłynęło na obniżenie zainteresowania tym zawodem. Potwierdzają to sami sędziowie w rozmowach, a także dane dotyczące zatrudnienia w poszczególnych sądach. Dla przykładu warto przytoczyć kilka danych:

- W 2011 roku w Sądzie Okręgowym w Warszawie w postępowaniu kwalifikacyjnym wyłoniono jedynie 19 nowych asystentów, podczas gdy wakatów było aż 25.
- Do Sądu Okręgowego w Siedlcach w przeciągu ostatnich trzech lat zgłosiło się jedynie dwóch kandydatów na asystentów sędziego, a zdecydowana większość zatrudnionych już na tym stanowisku pracuje tam od ponad trzech lat – czyli nie objęła ich reforma z 2009 roku i przy kwalifikacji nie musieli spełniać wyśrubowanych wymagań.
- W Sądzie Rejonowym w Sokołowie Podlaskim w tym roku przeprowadzono już dwa konkursy, mające wyłonić nowego asystenta sędziego. Oba nie doszły jednak do skutku, gdyż nie zgłosił się ani jeden chętny.

Przykłady te można mnożyć, większość sądów w kraju zmagają się ze znacznym spadkiem zainteresowania zawodem asystenta sędziego. Z danych przedstawionych przez Ogólnopolskie Stowarzyszenie Asystentów Sędziów wynika, że aż w 40% sądów powszechnych **asystenci pomagają więcej niż dwóm sędziom**. Zdarzają się wypadki, kiedy jeden asystent współpracuje z kilkunastoma sędziami.

Polski ustawodawca, wprowadzając wymóg odbycia aplikacji ogólnej, argumentował w następujący sposób: *Skoncentrowanie prowadzenia aplikacji oraz kształcenia ustawicznego daje lepsze możliwości wykorzystania wysoko kwalifikowanej kadry szkoleniowej i wypracowania jednolitych kryteriów kształcenia*. W przypadku aplikacji sądowej i prokuratorskiej, którą Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury również prowadzi, trudno nie zgodzić się z zasadnością tych argumentów. Wątpliwości budzi jednak konieczność rocznego, dodatkowego kształcenia asystentów sędziego. Nie warto stawiać kandydatom na to stanowisko tak wysokich wymagań.

Dla pełnego obrazu sytuacji warto przytoczyć przykłady kilku państw, w których istnieje podobne do asystenta sędziego stanowisko. Wszystkie z wymienionych krajów niewątpliwie mogą pochwalić się sprawnie funkcjonującym wymiarem sprawiedliwości.

Kraj	Wymogi	Kariera
USA	Wymogiem dla stanowiska <i>law clerk</i> (osoba, która wyszukuje dla sędziego informacje, pomaga pisać uzasadnienia wyroków itd.) jest ukończenie pierwszego roku prawniczych studiów magisterskich , co pozwala, niejako w ramach praktyk, na zatrudnianie osób nawet bez ukończonych studiów.	Kandydatów na to stanowisko wyszukuje się spośród najlepszych studentów uczelni prawniczych, pracują jako <i>law clerk</i> rok lub dwa. Daje im to duże doświadczenie, firmy prawnicze niezwykle cenią sobie umiejętności zdobywane przez ich przyszłych pracowników podczas zajmowania tej posady.
NIEMCY	Wymogiem uzyskania stanowiska <i>Rechtsreferendariat</i> (stanowisko, które otrzymuje się po zdaniu tzw. „pierwszego testu”) jest ukończenie studiów i zdanie, od razu po zakończeniu uniwersytetu, określonego egzaminu.	Stanowisko <i>Rechtsreferendariat</i> zajmuje się przez okres dwóch lat, podczas których asystenci są przenoszeni co kilka miesięcy do innego wydziału sądu. Pozwala to im dogłębnie poznać funkcjonowanie sądownictwa i stanowi bezpośrednie przygotowanie do wykonywania zawodu sędziego.
AUSTRALIA	Na stanowisku <i>Judge Associate</i> zatrudnia się absolwentów prawa , najczęściej od razu po zakończeniu uniwersytetu. Pełnią oni rolę osobistych asystentów sędziego, pomagając w kwestiach administracyjnych.	<i>Judge Associate</i> zajmuje swoje stanowisko przez okres roku albo dwóch. Jest ono traktowane jako naturalne rozpoczęcie kariery prawniczej. Wielu sędziów, orzekających na różnych szczeblach (nawet Sądu Najwyższego) zaczynało właśnie od tej posady.
FRANCJA	Już studenci ostatniego roku studiów prawniczych mogą aplikować na stanowisko <i>assistant de justice</i> (osoba zajmująca się wyszukiwaniem informacji, pisanem projektów wyroków lub aktów oskarżenia). Posadę obejmują absolwenci prawa.	<i>Assistant de justice</i> obejmuje stanowisko na okres dwóch lat z możliwością dwukrotnego przedłużenia – praca w tym charakterze może więc trwać nawet do sześciu lat.

Jak widać, jedynie w **Niemczech** wymaga się od kandydatów więcej niż ukończonych studiów prawniczych. Jednak nawet tam, dodatkowym kryterium jest jedynie zdany egzamin, który dopuszcza już bezpośrednio do zawodu. Samo stanowisko asystenta sędziego jest w Niemczech swoistą „aplikacją ogólną” w polskim rozumieniu – **asystenci zdobywają doświadczenie potrzebne do wykonywania zawodu sędziego nie w trakcie rocznego szkolenia, a podczas własnej praktyki sądowej.** We wszystkich wymienionych krajach stanowisko to należy do dosyć prestiżowych i pożądaných. Pozwala absolwentom prawa na zdobycie pierwszych poważnych doświadczeń w sądownictwie, a nierzadko stanowi również pierwszy stopień do przyszłej kariery sędziego. Kryteria doboru odpowiednich dla siebie kandydatów określają autonomicznie poszczególne

sądy. Wyłaniają one asystentów w drodze konkursów, które cieszą się ogromną popularnością wśród studentów i absolwentów prawa. **Sprawniejsze funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w państwach zachodnich jest spowodowane między innymi zatrudnieniem większej ilości asystentów sędziego.** Normą jest tam proporcja jeden sędzia – jeden asystent.

W obliczu przedstawionych wyżej faktów, trudno zrozumieć decyzję ustawodawcy o zaostreniu wymogów przy kwalifikacji na asystenta sędziego. **Sądy powinny móc same stawiać wymagania swoim przyszłym pracownikom, premiując w konkursach najzdolniejszych, najlepszych kandydatów.** Warto przypomnieć, że obowiązkiem studentów prawa na niektórych wyższych uczelniach¹ jest odbycie praktyk sądowych jeszcze w trakcie studiów - dzięki nim zapoznają się oni z codzienną pracą wymiaru sprawiedliwości. Sumienna nauka przez cały okres trudnych, pięcioletnich studiów, połączona ze zdobywaniem doświadczenia zawodowego w trakcie nauki (praktyki w sądach, kancelariach, działalność w kołach naukowych) w wystarczający sposób przygotowują studentów do wykonywania zawodu asystenta sędziego. **Obowiązek odbycia rocznej aplikacji ogólnej jest niepotrzebny.**

¹ Wymóg taki przewiduje m.in. § 6 pkt 6 Zasad studiowania na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego na kierunku prawo od roku akademickiego 2010/2011.

Bibliografia

1. Ustawa o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury z 23 stycznia 2009 roku Dz.U. 2009 nr 26, poz. 157
2. Uzasadnienie Projektu ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury z 23 stycznia 2009 roku
3. Ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych z 27 lipca 2001 roku Dz.U. 2001 nr 98 poz. 1070 z późn. zm.
4. <http://www.asystemsedziego.org/>
5. <http://legalcareers.about.com/od/careerprofiles/p/lawclerk.htm>
6. <http://spoleczenstwo.newsweek.pl/asystent-sedziego--koniec-zawodu,88293,1,1.html>
7. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie wynagrodzenia zasadniczego asystentów sędziów z dnia 11 kwietnia 2012 roku Dz.U. z 2012 r. poz. 412

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić Twoją wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Pomóż nam chronić Twoją wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym.

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wytężonego i skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący Twoją wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, poprzyj nasze działania swoim darem pieniężnym. Twój dar umożliwi nam działalność oraz potwierdza słuszność i skuteczność naszego wysiłku.

Każda darowizna jest dla nas ważna. Potrzebujemy zwłaszcza regularnego wsparcia. Zachęcamy do dokonywania nawet niewielkich, lecz regularnych wpłat.

Już dziś pomóż nam chronić Twoją wolność - obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju - FOR
Al. J. Ch. Szucha 2/4 lok. 20
00-582 Warszawa

Kontakt

tel. +48 22 628 85 11, fax +48 22 213 37 85
e-mail: info@for.org.pl
www.for.org.pl

Kontakt do autora analizy

Szymon Murek
e-mail: szymonmurek@gmail.com
tel. 604 289 999